NOTE ETIMOLOGICE

DE

IOAN LOBIUC

Supunem discuției o serie de cuvinte dialectale din graiurile românești nordice (bucovinene, maramureșene, uneori și moldovenești), care își găsesc un corespondent în limba ucraineană, mai exact, în graiurile sud-vestice, în primul rînd carpatice, ale acesteia. Vor fi relevate astfel, în mod implicit, cîteva din concordanțele pe care le oferă fondul lexical, destul de însemnat, comun graiurilor în discuție ale celor două limbi.

Unele dintre cuvintele prezentate mai jos nu au o etimologie stabilită pînă în prezent, altele au nevoie, după părerea noastră, de găsirea unui izvor mai precis. În fine, altele, socotite de proveniență germană în graiurile românești, au intrat în acestea, de fapt, din graiurile ucrainene și trebuie considerate drept împrumuturi ucrainene. Lingviștii români care s-au ocupat pînă astăzi cu studiul influenței germane au avut în vedere doar *în mod ocazional* această posibilitate a „filierei" ucrainene în cazul anumitor lexeme de origine germană (ca și polonă) din română[1]. Într-o lucrare mai amplă, pe care o avem în pregătire, vom întreprinde o discuție sistematică asupra influenței germane în graiurile ucrainene și în ucraineana comună. Din ca se va vedea că aceasta a fost, în linii mari, similară cu cea din română și că numeroase elemente germane din graiurile românești și chiar din româna literară nu se pot explica, din rațiuni fonetice și chiar semantice, dar mai ales morfologice, decît printr-o sursă imediată ucraineană. Pînă atunci, semnalăm aici doar cîteva asemenea exemple.

Întrucît în multe cazuri va fi vorba de elemente din terminologia forestieră, precizăm că ne-am folosit, la stabilirea unor etimologii, și de rezultatele anchetei noastre efectuate în anul 1969 în localitățile huțule din partea superioară a văii rîului Moldovița (județul Suceava)[2].

Bihún s. n. (pl. *bihunuri*). Cu sensul de „sanie mică cu un singur oplean, care se atașează la corciuie", cuvîntul a fost înregistrat în comuna Moisei din Maramureș de V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1961, p. 17. În localitățile Ostra și Mălini (Suceava), V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, „Studii și cercetări științifice" Iași, VIII, 1957, fasc. 1, p. 139, a notat cuvîntul *blihón* (pl. *blihoane*) „cioflînc cu trei pene, unealtă

---

[1] Vezi, de pildă, unele referiri în acest sens la S. Pop, *Cîteva capitole din terminologia calului*, „Dacoromania" V, 1927–1928, p. 41 ș. u. ; V. Arvinte, *Raporturile lingvistice germano-române*, „Anuar de lingvistică și istorie literară" Iași, XIX, 1968, p. 22 ș. u. Cf., pentru unele aspecte ale stadiului actual al cercetărilor în această direcție, îndeosebi V. Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen in den rumänischen Mundarten*, Akademie-Verlag, Berlin, 1971, p. 132 și urm.

[2] Vezi date asupra lor în lucrarea noastră, *Elemente românești în terminologia păstoritului și a creșterii vitelor la huțuli*, „Romanoslavica" XVIII, 1972, p. 109 ș. u.

BDD-A1509 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.84 (2026-09-15 00:05:51 UTC)

cu ajutorul căreia se tîrăsc buștenii la vale", cu variantele *bihón* (Ostra) și *bihúnc* (Mălini).

Cei doi termeni reprezintă, de fapt, un singur cuvînt, care are la bază ucr. *бігу́н*, cuvînt polisemantic, însemnînd, în graiurile carpato-ucrainene, „alergător", „axul pe care se rotește o ușă, o poartă etc.", „piatra mobilă a unei mori" ș. a. De la el s-a derivat, în ucraineană, *бігунки́* s. pl. „trăsurică", care a dat rom. *bihúncă* „idem" (DM). De altfel, B. D. Hrinčenko, *Словарь украïнськоï мови*, Kiev (1909), reimprimat 1958—1959, I, p. 61, notează chiar un diminutiv *бігу́нка*, dar cu alte înțelesuri. Numai derivatul *бігу́нчик* (diminutiv) însemnează, printre altele, și „sanie". Este posibil însă, ca în graiurile ucrainene din Maramureș chiar termenul *бігу́н* să aibă semnificația dată, pe care s-o fi transmis direct celui românesc împrumutat.

Sensul celălalt, de „cioflînc", se explică foarte ușor prin influența sau chiar împrumutarea aceluiași termen din graiurile huțule (satul Ostra a fost populat de huțuli). Astfel, la huțulii din valea Moldoviței, cuvîntul *бігу́н* (mai des, pl. *бігуни́*) înseamnă tocmai „cioflînc cu trei sau mai multe pene, în care zaua fiecăreia din pene se rotește separat de celelalte" (și care se folosește și la legatul unui al doilea rînd de bușteni de rîndul din față). Această din urmă destinație a uneltei ar putea explica, dacă ar mai fi nevoie, transferul la sensul de „sanie..." (vezi începutul articoului de față) al termenului *bihun*.

Varianta *bihúnc* reprezintă, probabil, un singular refăcut dintr-un plural *bihuncuri*, eventual și cu „ajutorul" sinonimului românesc *cioflînc* (acest termen de proveniență germană există de altfel și în graiurile ucrainene sud-vestice, de pildă, în cele huțule anchetate de noi) sau al ucr. dialectal *бігунóк* (cf., pentru acesta, J. B. Rudnyc'kyj, *An Etimological Dictionary of the ukrainian language*, Winnipeg, II, 1963, s. v. *біг*). Varianta *blihón* va fi suferit „amestecul" fonetic al rom. *bleah* „tablă" (ucr.-huțul *бле́ха* „idem") <germ.

Cápcă s. f. „scobitură făcută cu toporul într-un trunchi la legatul plutei ori în bușteau la manipulatul acestuia cu țapina", întîlnit în același sat Moisei (V. Arvinte, *Terminologia...*, p. 141 : în expresia *miez de capcă*), este dedus de Șt. Binder, *Contribuții la studierea elementelor germane în lexicul graiurilor populare românești*, „Analele Universității din Timișoara", Seria Științe filologice, IV, 1966, p. 225, din germanul *Kappe* „lemn scobit pentru a fixa pari", cu derivație românească prin sufixul *-că*.

Precizăm că și în unele graiuri ucrainene, de exemplu, în cele huțule anchetate, există termenul *кáпка* s.f. „scobitură în bușteau, copac, stîlp etc., pentru a fixa *balancea* (sau orice proptea)", cu diminutivul *кáпочка*, împrumutat aici, se pare, tot din limba germană S-ar putea, deci, ca rom. *capcă*, atît prin formă cît și prin sens, să fie un împrumut direct al huțulului *капка* și nu un derivat românesc din germ. *Kappe*. Socotim necesară încă o mențiune, și anume că ucr. *кáпка* 1° „picătură, strop ; punct ; obiect mărunt" (B. D. Hrinčenko, *op. cit.*, II. p. 217) ; 2° (termen entopic ucraino-carpatic) „izvoraș" (după unii, de pildă, M. Jurkowski, *Ukraińska terminologia hydrograficzna*, Wrocław..., 1971, p. 38—39, <*kapati* „a picura ; a curge, a izvorî" ; după alții, Fr. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, II (1958—1965), Kraków, p. 56—57, < sl. com. **kapьka* < **kapati*, cu sufixul *-ka*, formant pentru nomina acti) nu are legătură cu împrumutul în discuție.

Ciulí vb. IV tranz. „ a rotunji cu toporul capetele trunchiului" (localitățile Moisei și Borșa din Maramureș), înregistrat de V. Arvinte, *Terminologia...*, p. 143, este dedus din rom. *ciul* (*ibid.*). Credem că și în acest caz este posibilă o explicație suplimentară. Semnificația dată a vb. *a ciuli* nu o atestă, dintre dicționarele noastre, decît DA, dar tot numai pentru Maramureș (Vișeul de Sus). S. v. *ciul* (adj.), tot DA include, pentru Moldova, derivatul *ciúliu* s. a. „partea care rămâne la trunchiul arborelui dintr-o creangă tăiată" (comunicare). Este interesant că și la aromâni vb. *a ciuli* are și sensul de „a curăța un copac" *(ibid.)*.

În unele graiuri din masivul dialectal sud-vestic al limbii ucrainene există vb. *(з-, на-) чули́ти (ву́ха)*„ a ciuli (urechile)", fiind un împrumut al rom. *a ciuli* „idem" (vezi lucrarea

BDD-A1509 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.84 (2026-09-15 00:05:51 UTC)

noastră citată la n. 2). În graiurile huțule pe care le-am anchetat în vederea înregistrării terminologiei forestiere, acest verb, contaminat de *чоло́* s. n. 1° „frunte"; 2° „capătul de dinainte al unui buștean", are, întocmai, și sensul de care ne ocupăm al rom. *a ciuli*, prin care a devenit sinonim al vb. *жолцувáти* (*<жолц*" partea rotunjită a capătului unui trunchi", acesta provenit din germană și echivalent cu *причóлок* s. m. < *чоло*; cf. și expresia *бúти клин у причолóк* " a bate pana cioflîncului în partea rotunjită a bușteanului"). Nu este exclusă, așadar, o contaminare semantică a termenului românesc prin cel ucrainean.

Clăpáci s. n. (pl. *clăpaciuri*) „ciocan", notat în Salonta (Societatea de științe istorice și filologice, *Lexic regional*, II, Editura Științifică, București, 1967, p. 89), dar existent și în localitatea Voivozi din fostul județ Marghita din Crișana (ALRM,s. n., vol. I, EA RPR, 1956, h. 360 „Baros" — pct. 325), se explică ușor din ucr. dialectal (carpatic) *клепáч* „idem" (Hrinčenko, *op. cit.*, II, p. 250), cu numeroase derivate aici (Hrinčenko, *loc. cit.*, ; J. O· Dzendzelivs'kyj, *Сільскогосподарська лексика говорів Закарпаття*, „Studia slavica" Budapesta, 1964, X, fasc. 1—2, p. 65). Cf. și rus. *клепач*, pol. *klepacz*,, *klepak* ș. a., scr. *клепач*, sloven. *klepalo* etc., toate cu sensul inițial de „ciocan de bătut coasa" (*ibid.*).

Corován (variante: *coram*, *coroam*) s. m. „t runchi de brad cu rățat de crengi, dar necojit", întrebuințat în Maramureș și în mai multe sate din fostul raion Vatra Dornei (V. Arvinte, *Terminologia...*, p. 145), prezintă o interesantă deviație semantică față de prototipul său. Etimonul trebuie să fie, însă, nu atît sl. *kora* „scoarță, coajă", ucr. *koravyj* „aspru, tare, scorțos" (*ibid.*). cît ucr. (huțul) *коровáн* „trunchi de brad cojit" (cf. huțulul *курувáти* „a coji un trunchi de brad", *курóваний*, *-a*, *-e* adj. „cojit"; cf. și la alți huțuli, *корованка*„?", V. S. Lymarenko, *Лексика лісосплаву в гуцульських і буковинських говірках*, în „Dopovidi ta povidomlennja", Serija filolohična 3, Užhorod, 1958, p. 32). Există mai multe modalități de cojire și prelucrare a copacilor tăiați, iar huțulii, lucrători forestieri vestiți, practică și ei tehnica uscării brazilor *necojiți*. Muncitorii români vor fi numit, nu fără influența asociativ-semantică (mijlocită prin bilingvismul fie al lor, fie și al huțulilor) a ucr. *корáвий -a*, *-e* adj. „scorțos", asemenea trunchiuri tot *corovan(i)*.

Críclă s. f. „halbă de bere". Cu forma dată, termenul acesta apare în Vicolul de Sus—Rădăuți (V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar...*, p. 28). Dintre dicționare, îl notează DA: *crígher* și *crígăr* s. a. „idem" și DM : (germanism) *grígher*, derivîndu-l, amîndouă, din germ. *Krügel* „idem". Etimonul german, valabil pentru *crígher* și *crigăr* (*grígher* prezintă un fonetism românesc, de asimilație consonantică progresivă la distanță), nu poate explica, însă, varianta morfologică (feminină) *críclă*. Pentru aceasta, trebuie invocată o altă sursă directă, una ucraineană, pe care o cunoaștem din graiurile huțule și pocuto-bucovinene din județul Suceava: *крúгля*, cu varianta *крýгля (nuba)* „halbă (de bere)".

Posibilitatea variațiilor formale de gen, de tipul *crígher/críclă* sau *rigăl/riglu — riglă* ori *vincăl — vinclu/vinclă* (vezi pentru ultimele două exemple, V. Arvinte, *Die deutschen Entlehnungen...*, p. 157, 170), ale împrumuturilor germane în procesul încadrării lor gramaticale în limba română și izvorul acestor oscilații le vom discuta pe larg în studiul în pregătire amintit. Aici precizăm că majoritatea împrumuturilor germane cu finala (sufixală sau nu) *-el* au fost încadrate în graiurile ucrainene la tipul flexionar al lui *zemlja*, devenind feminine și schimbîndu-și, eventual, genul pe care îl aveau în limba-sursă. Cf., în acest sens, ucr. (și huțulul) *кáгла* (< pol. *kachla* < germ. *Kaschel*), *кáпсля* (< *kapsla* < germ. *Kapsel* < lat. *capsula*, *capsella*), *мáфля* (< germ. *Tafel*), *фáкля* (< germ. *Fackel*), *цéгла* (< pol. *cegla* < germ. *Ziegel*), huțulul *шмáнгля* (< germ. *Stangel*), *шуфля* (huțul) < pol. *szufla*, *szufel* < germ. *Schaufel*) etc. etc.

Pentru ucr. *крúгля*, cf. și scr. *krugla*, sloven. *krugla*, pol. *krużel*, *krużla* (> dim. *krużlik*), provenite din germ. *crūgelin*, *krūegli*, *krüegelčn*, dialectal *Krugel*, *Krügel*, acesta diminutiv de la *krug* < v. germ. *kruke* (Fr. Sławski, *dicț. cit.*, t. III, fasc. 2 (12), 1967, p. 171, 186-7). Vezi, mai jos, *fanglă*.

Crivúla interj. „semnal folosit pentru a anunța că pe uluc vine un lemn strîmb", cu circulație în Maramureș (V. Arvinte, *Terminologia...*, p. 145), se explică printr-un derivat de la radicalul slav *kriv'ъ* „strîmb", și anume prin sl. com. **krivulja* „ceva strîmb, curbat" (cu sufixul *-ulja*), continuat pînă astăzi în toate limbile slave. Dintre acestea, trebuie invocate aici slovac. *krivul'a* „nuia, băț strîmb" ș.a., scr. *krìvulja* „linie etc. curbă"

BDD-A1509 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.84 (2026-09-15 00:05:51 UTC)

și, în primul rînd, ucr. *крису́ля* s.f. „obiect (iar la huțuli și în genere, în graiurile carpatice) mai ales lemn, copac strîmb". Pentru celelalte limbi slave, ca și pentru celelalte derivate de la *krivъ* și *krivulja*, vezi Fr. Sławski, *dicț. cit.*, t. III, fasc. 3 (13), 1968, s. v. *krzywula*.

Și lucrătorii forestieri huțuli folosesc curent comanda *Вáрда,крису́ля*!. Varianta *gribulă* a împrumutului discutat se explică pe teren românesc, prin etimologie populară în ultimă instanță, iar *crăulă*, variantă notată la Vatra Moldoviței, în imediata vecinătate a huțulilor, reflectă exact, cu excepția finalei desinențiale românești, etimonul în pronunția huțulă locală : *крицля*.

Dáica s.f. art. În *Lexic regional*, II, p. 125, acest cuvînt este inserat din localitatea Costîna, de lîngă Suceava, în expresia *a umbla cu daica* „a cerși". El nu are nici o legătură cu rom. *dáică*, variantă a lui *dóică* (< ser.) (DM ; Scriban). Avînd în vedere sensul cuvîntului dat, repartiția lui teritorială și prezența în localitățile învecinate a unei populații de limbă ucraineană, el trebuie explicat prin ucr. *дáйка* „(act, gest de) milostenie" (B.D. Hrinčenko, *dicț. cit.*, I, p. 356). Cuvîntul a putut fi receptat ușor de către români ca un „împrumut afectiv" peiorativ, probabil și cu sprijinul imperativului ucrainean *дáй—ко(мені)*! „dă(-mi)!", auzit cotidian de către ei în comunicările care conțin rugăminți, implorări, îndemnuri ș.a. ale vorbitorilor ucraineni între ei.

Fánglă, variantă a lui *fándilă*, s.f. „tigaie cu coadă", circulă în numeroase sate din Bucovina, nordul Moldovei și în unele localități din Ardeal (V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar*... p. 32). În această lucrare se trimite la germ. *Phanne* „tigaie", insuficient, însă, ca să explice formele morfologice românești. O sursă mai precisă indică Șt. Binder, *Contribuții*..., p. 227, pentru ambele variante, de data aceasta, cu o ușoară nuanțare semantică : „tigaie cu coadă folosită la stropitul ulucului cu apă în timpul verii", în Maramureș și pe valea Bistriței (V. Arvinte, *Terminologia*..., p. 47, 147), și anume austro-germ. dialectal *Phandel* „tigaie mică cu coadă".

Pentru variantele *fánglie* (comunicată de Ilie Dan, care le cunoaște pe toate trei din mai multe localități ale fostului raion Gura Humorului — Suceava) și *fanglă*, din considerente fonetice și morfologice, trebuie invocat ucr. dialectal (huțul) *фáнгля* „idem" (în graiurile din valea Moldoviței și : diminutivul *фáнголька*) < germ. Vezi discuția de mai sus, sub *criclă*.

Fîntuí vb. IV tranz. „ a pune sechestru", notat în comuna Vicolul de Sus — Rădăuți (V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar*..., p. 33). Inexistent în dicționare și în alte culegeri dialectale, cuvîntul se poate deduce din ucr. dialectal *фантувáти* „idem" (B. D. Hrinčenko, *dicț. cit.*, IV, p. 375 : cu localizare în graiurile huțule ; cf. și ALR, s. n., vol. al IV-lea, h. 1012 „Mi-a sechestrat tot", care atestă termenul și la huțulii din Brodina — pct. 366 — Suceava), care este împrumutat din polonă (*fantować* < germ. *phänden* (*Phand*) < v. fr. < lat. *pannus*, vezi Al. Brückner, *Słownik etimologiczny języka polskiego*, Kraków, 1927, s. v. *fant*).

Fonetismul românesc *î* din radicalul acestui verb se datorează, credem, etimologiei populare. Chiar dacă sursa imediată a împrumutului în graiurile românești a fost cea germană, fonetismul *t* în locul lui *d* putea proveni și de la forma ucraineană ori nemijlocit de la cea polonă (după mărturia lui Al. Brückner, *loc. cit.*, substantivul *Phand* și verbul *phänden*, de origine germană în polonă, au fost transferate în accasta din urmă și asupra „obiectelor casnice, gospodărești" încă din secolul al XVII-lea).

Varianta fonetică *a fontui*, specifică graiului românesc din Ciocănești — Vatra Dornei (ALR, s. n., vol. al IV-lea, *loc. cit.*, pct. 365) a apărut, probabil, sub influența sinonimului *foglăli, foglolăși* (< magh.), în uz într-o parte a Ardealului și în Maramureș.

Lúșniță s. f. „fachie din surcele pentru luminat în pădure" (din Gălănești și Straja — Rădăuți, unde l-au notat V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar*..., p. 45) trebuie etimologizat nu prin ucr. *лучúна* „așchie de brad folosită ca făclie" (*ibid.*, apud Bernecker), ci chiar prin ucr. dialectal (carpatic) *лушúця*, cu varianta *лучúця* 1° „conifer plin de rășină" ; 2° „un soi de făclie din lemn rășinos folosită la pescuit etc." (B. D. Hrinčenko, *dict. cit.*, II, 384, 383 : sensul 2° este indicat pentru graiurile huțule). La huțulii din valea Moldoviței cuvîntul are aceeași semnificație ca și în cele românești indicate.

BDD-A1509 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.84 (2026-09-15 00:05:51 UTC)

Pentru rom. *lújniță* s. f. „locul de la capătul de sus al ulucului unde se adună buștenii, spre a fi dați la vale" din Vicolul de sus (Suceava), Moisei și Borșa (Maramureș), V. Arvinte, *Terminologia...*, p. 154, invocă ucr. *лучіна* „poiană, loc unde s-a tăiat pădurea", gîndindu-se și la un diminutiv *lučnița* sau *lužnița* pe teren ucrainean (cf. și p. 59). Cu un sens mai apropiat de cel din română, la huțulii din valea Moldoviței circulă cuvîntul *лу́шня* s. f. 1° „leucă"; 2° „grămadă mare de bușteni adunați laolaltă acolo unde s-a construit sau se va construi ulucul" (și expresia: *збива́ти ко́ўбкі у лушні́* „a aduna butucii grămadă, la un loc"). Pentru a se evita omonimia, de la *лушня* s-a creat un diminutiv *лу́шніця*, care a preluat sensul 2° și care stă la baza rom. *lujniță*. Precizăm că lucrătorii forestieri huțuli au practicat și practică îndeletnicirea dată în contact direct cu cei români din zonele muntoase ale județului Suceava și din Maramureș.

Prodán s. m. (pl. *prodani*) a fost notat, cu înțelesul de „puști, copilandru", în Făgăraș (*Lexic regional*, II, p. 53). Dicționarele noastre nu cunosc acest nume comun. În antroponimia românească există numele propriu *Prodan* (cf. N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, 1963, s. v. *Prod*), care are la bază sud-slavul *Prodan*. Acest nume există și la slavii răsăriteni, în primul rînd, la ucrainenii carpatici.

Pentru a putea explica apelativul românesc de mai sus, trebuie găsit un apelativ slav corespunzător și, prin el, clarificat mai întîi antroponimul. Numele slav precreștin *Prodan* derivă în limbile slave din substantivul **prodanъ* (provenit din forma de participiu perfect pasiv a verbului *prodati* „a vinde"), care, înainte de a fi devenit antroponim, avea semnificația de „copil vîndut în mod simbolic". La bază s-a aflat aici o magie „apotropaică" (pentru termen, vezi A. de Vincenz, *Traité d'anthoroponymie houtzoule*, München, 1970, p. 530), care consta în vînzarea și cumpărarea, simulate, a copilului între părinți și o persoană oarecare, spre a-l feri de moarte, boli, „spirite rele" ș.a. Cu acest prilej și în acest scop, copilului respectiv i se dădea un nume nou, „profilactic". Prenume de tipul *Kuplen* (literal „cumpărat") și *Prodan* („vîndut") sînt atestate la slavii de sud în secolul al XIII-lea (A. de Vincenz, *op. cit.*, p. 423).

Această credință și practică superstițioasă a caracterizat multe popoare. Același autor (*loc. cit.*) reproduce, după diverse izvoare, prenume apotropaice siameze, de felul lui „chien, cochon, bâtard", evreiești (din fosta Galiție, unde ele sînt atestate în veacul trecut, evreii dînd în mod voluntar copiilor, îndeosebi celor bolnavi, nume ca *Alter* „bătrîn", *Babe* „bătrînă"), poloneze, ca *Ledarg* „drag", *Niemoj* „mut" ș. a., rusești (uzitate încă în veacul al XVII-lea), ca *Nexorošoj* „urît; rău", *Neudača* „eșec; belea" ș. a. Mărturii detaliate cu privire la această credință, care a durat aproape de zilele noastre, la ucrainenii carpatici (în special la huțuli) aduce și J. O. Dzendzelivs'kyj, *Конспект лекцій з курсу української діалектології*, Užhorod, 1966, p. 29—30, care descrie „ceremonia" vînzării-cumpărării copilului în situațiile pomenite mai sus, ca și la botez, toate ducînd la schimbarea numelui. În unele graiuri ucrainene transcarpatice, un asemenea copil este numit cu apelativul *продане́ᵘц'* (*ibid.*).

Neposedînd știri precise despre o astfel de practică ocultă la români (cf. cele spuse de acad Al. Graur, *Nume de persoane*, București, 1965, p. 105, cu privire la acest nume și la altele), credem că ea a existat și că numai prin contact nemijlocit cu vorbitori de limbi slave, prin practicarea în comun a acestei „magii apotropaice" și prin înțelegerea și însușirea numelui obiectului ei, într-un grai românesc (poate în mai multe) s-a ivit apelativul *prodan*, cu semnificația generică de „copil mic". Acest element lexico-semantic ar necesita și merita o cercetare mai aprofundată, printre altele, și pentru motivul că aria de extindere a lui este surprinzător de mică.

Șáflic s. n. „căldare" (localitatea Pîraie-Fălticeni) este pus de V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar...*, p. 66, în legătură directă cu germ. *Schaffel* „idem". De fapt, în *șaflic* avem de-a face cu o derivație slavă, anume pol. *szaflik* < germ. *Schaffel*, care a înlocuit din secolul al XVI-lea termenii polonezi pentru noțiunea dată (Al. Brückner, *dicț. cit.*, s. v. *szafa*). Pentru formație, cf. pol. *kuflik*, *koflik*, diminutive de la *kufel*, *kofel*, intrat din polonă și în ucraineană: *kuchol*, *kuchla* (în secolul al XVIII-lea și: *kufel*, *kuflik*, acesta din urmă existent și astăzi dialectal, în graiurile lemkoviene), ca și în rusă și bielorusă, din germ. (medio-) *küefel*, germ. dialectal *kufel*, *kuffel* „recipient de pămînt sau sticlă pentru

BDD-A1509 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.84 (2026-09-15 00:05:51 UTC)

băut (mai ales bere)", cu același sens în limbile care l-au împrumutat (Fr. Sławski, *dicț. cit.*, t. III, fasc. 3 (13), s. v. *kufel*).

Împrumutul în discuție a pătruns și el din limba polonă în graiurile ucrainene de sud-vest, în care îl atestă, pentru regiunea I.'vov, O. Horbatsch, *Північно — наддністрянська говірка і діалектний словник с. Романів Львівської області*, München, 1965, p. 98 : *шáфлик* „căldare ; butoiaș", care, alături de pol. *szaflik*, dar cu mai multă siguranță, constituie sursa rom. *șaflic*.

Trúșcă s. f. (pl. *truște* ; și masculinul moțional *trușcoi*) „curcă" a fost înregistrade către V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar...*, p. 75, în comuna Moisei — Maramureș. Autorii glosarului citat trimit, pentru etimologie, la germ. *Truthenne* „idem".

Și în cazul acestui regionalism maramureșean, izvorul direct l-au constituit graiurile ucrainene vecine, și anume cele huțule. În aceste graiuri, germ. (neologic, el înlocuind mai vechiul nume al păsării date : *indisches Huhn*, cf. Al. Brückner, *dicț. cit.*, s. v. *indyk*) *Truthan* a fost împrumutat sub forma *трухáн*, *трюхáн* „curcan" (B. D. Hrinčenko, *dicț. cit.*, IV, p. 291 ; A. de Vincenz, *op. cit.*, p. 459, care îl cunoaște și ca antroponim la huțuli : *Triuchan*, *Truchanovyč*). De la acest substantiv masculin s-a creat, prin derivare regresivă, femininul *трýха*, *трюха*, al cărui diminutiv *трýшка* (*трюшка*, găsit de noi, cu acest din urmă fonetism, și la huțulii din valea Moldoviței), cu sufixul *-k(a)*, stă, fără nici o îndoială, la baza rom. dialectal. *trușcă*.

*

Materialul prezentat în puținele rînduri de mai sus este suficient, credem, ca să arate importanța științifică, pentru lexicografia, lexicologia și dialectologia românească, a cunoașterii inventarului lexical al graiurilor ucrainene învecinate și, îndeosebi, al celor de pe teritoriul patriei noastre.

BDD-A1509 © 1972 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.14.84 (2026-09-15 00:05:51 UTC)